

Asya Studies

Academic Social Studies / Akademik Sosyal Arařtırmalar
Year: 7 - Number: 24 p. 153-180, Summer 2023

Ozanların Dilinden Kahramanmaraş Merkezli Depremler: Hatay Örneđi*

From the Language of the Poet Earthquake Centered in Kahramanmaraş: The Case of Hatay

DOI: <https://doi.org/10.31455/asya.1295450>

Arařtırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliř Tarihi /
Article Arrival Date
10.05.2023

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
02.07.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
03.07.2023

Asya Studies

Doç. Dr. Hüseyin Kürşat Türkan
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi,
Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Bilimi
ABD

khturkan@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6743-9056

Öz

Merkez üstü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan 6 Şubat 2023 depremi, düşünöldüğünden çok daha geniş alanı kapsamıştır. Türkiye'de şimdiye kadar bu kadar geniş alanı etkileyen bir deprem olmadığından söz konusu deprem asrın felaketi olarak isimlendirilmiştir. Aynı gün içerisinde dokuz saat ara ile peş peşe iki depremin olması sadece Kahramanmaraş'ı değil "Gaziantep, şanlıurfa, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Kilis, Adana ve Hatay" illerini ve ilçelerini etkileyerek bu yerlerde yaşamlarını sürdüren vatandaşların bir kısmını hayattan koparmış, bir kısmını da evsiz bırakmıştır. Deprem her ne kadar Kahramanmaraş merkezli olmuş olsa da yıkımın en çok göröldüğü ve alanını en çok etkilenen il, Hatay olmuştur. Hatay, kadim költürlere ev sahipliğı yapan farklı din ve költürlerin harmanlandığı şehirdir.

Toplumun sevincini, kederini şiirlerinde konu edinen, toplumun bir nevi nabzını tutan âşık, ülkeyi bu denli etkileyen deprem felaketini şiirlerinde işlemişlerdir. Depremi birebir yaşayan Hataylı âşık, hem kendi duygu ve düşüncelerini hem etraflarında şahit oldukları durumları söze ve yazıya dökmüşlerdir. Her türlü konu ile ilgili şiirler yazan âşık, güncel olaylar hakkında da halka tercüman olmuş, onların duygu dünyalarını göröür kılmışlardır. Hatay'ı bu denli derinden etkileyen deprem felaketi, bundan sonraki süreçte de şairane ruhlu ozanların konusu olacak, çeşitli şiirler kaleme alınacaktır. Bu çalışmada, Hatay'da yaşayan âşık tarafından kaleme alınan ve bizzat ilgili kişilerden derlenen deprem konulu 32 şiir, çeşitli yönleriyle sekiz başlık altında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, âşık, Türk halk şiiri, Kahramanmaraş, Hatay

Abstract

The 6 February 2023 earthquake, which is located in Pazarcık and Elbistan districts of Kahramanmaraş, covered a much larger area than was thought. Since there has not been an earthquake affecting such a large area in Turkey so far, the earthquake in question has been named as the disaster of the century. The fact that two earthquakes occurred in a row with an interval of nine hours on the same day affected not only Kahramanmaraş, but also the provinces and districts of "Gaziantep, şanlıurfa, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Kilis, Adana and Hatay" and cut off some of the citizens living in these places from life, left some homeless. Although the earthquake was centered in Kahramanmaraş, Hatay was the province with the most destruction and the most affected area. Hatay, home to ancient cultures, is a city where different religions and cultures are blended.

The lovers, who take the joy and sorrow of the society as a subject in their poems and feel the pulse of the society in a way, have processed the earthquake disaster that affected the country so much in their poems. The lovers of Hatay, who experienced the earthquake in person, put both their feelings and thoughts and the situations they witnessed around them in words and in writing. Lovers who wrote poems on all kinds of subjects also became public interpreters about current events and made their emotional worlds visible. The earthquake disaster, which affected Hatay so deeply, will be the subject of poetic poets in the next period, and various poems will be written. In this study, 32 poems about earthquake, which were written by the lovers living in Hatay and compiled from the people concerned, were examined under eight headings in various aspects.

Keywords: Earthquake, minstrel, Turkish folk poetry, Kahramanmaraş, Hatay

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Türkan, H. K. (2023). Ozanların Dilinden Kahramanmaraş Merkezli Depremler: Hatay Örneđi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7(24), 153-180.

* "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" beyanları: Bu makale için herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir. Bu makale, İntihal.net tarafından taranmıştır. Bu makale, Creative Commons lisansı altındadır. Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

GİRİŞ

Doğal afetlerden biri olan deprem, can ve mal kaybına sebep olarak toplumsal hayatı derinden etkilemektedir. Türkiye coğrafyası göz önüne alındığında dört tarafının fay hatlarıyla çevrili olduğu görülmektedir. Kuzey Anadolu fay hattı, Doğu Anadolu fay hattı ve Batı Anadolu fay hattı olmak üzere üç fay hattına sahip olan Türkiye, dünden bugüne birçok deprem yaşamıştır. Bu depremler; 10 Eylül 1509'da İstanbul Depremi, 23 Şubat 1653'de İzmir Depremi, 17 Ağustos 1668'de Anadolu Depremi, 10 Temmuz 1688'de İzmir Depremi, 3 Nisan 1881'de Sakız Adası Depremi, 10 Temmuz 1894'te İstanbul Depremi, 27 Aralık 1939'da Erzincan Depremi (32.968 kişi vefat etti), 1 Şubat 1944'te Bolu Gerede Depremi (3.959 kişi vefat etti), 27 Kasım 1943'te Samsun Ladik Depremi (4.000 kişi vefat etti), 23 Mart 1970'de Kütahya Gediz Depremi (1.086 kişi vefat etti), 6 Haziran 1975'te Diyarbakır Lice Depremi (2.385 kişi vefat etti), 24 Kasım 1976'da Van Muradiye Depremi (3.840 kişi vefat etti), 19 Ağustos 1983'te Muş Varto Depremi (2.396 kişi vefat etti), 30 Ekim 1983'te Erzurum-Kars Depremi (1.155 kişi vefat etti) (URL-1), 13 Mart 1992'de Erzincan Depremi (653 kişi vefat etti) (Öztürk, 1998: 141), 17 Ağustos 1999'da Marmara Depremi (17.480 kişi vefat etti) (URL-1), 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli iki depremde on bir il, 62 ilçe etkilenecek 50 bin 96 kişi hayatını kaybetmiştir.

Suriye sınırında yer alan Hatay, diri fay hatlarına sahip olması hasebiyle depremi yaşamış ve depremi yaşamaya devam edebilecek bir konumdur. Kültür ve medeniyetler şehri olan Hatay, depremden kendini sağlam çıkaramamıştır. Kırk asırlık tarihe mal olan medeniyet izlerine Hatay'ın her tarafında rastlamak mümkünken bugün gözün alabildiği her yerde enkaz kaldırma çalışması ve akabinde inşaatlar görülmektedir. İslam öncesi dönemlerde önemli bir kültür merkezi olan Antakya, İslamiyet'ten sonra da birçok âlim, şair ve tanınmış devlet adamları yetiştirmiştir (Bilgili, 1939: 10-12). İnsanlığın ilk yerleşim yerlerinden biri olan Antakya, mitolojik ve antik çağlardan günümüze değin farklı dinlerin, farklı kültür yapısına sahip toplumların sevgi, hoşgörü ve barış içinde kutsal mekânlardaki ibadete çağrılarının, dualarının, ilahilerin birbirine karıştığı aynı sokakta, yan yana, omuz omuza, dostça; acılarını, sevinçlerini, yazgılarını ortak sayarak kardeşlik atmosferinde yaşadıkları bir kenttir. Tarih boyunca çeşitli inançlara sahip pek çok millete ev sahipliği yapan Hatay, çok sayıda şair, bilim adamı ve sanatçı yetiştirmiştir. Böylece zengin kültür birikimi meydana gelmiştir. Söz konusu kültür birikimi günümüzde de varlığını tüm canlılığıyla devam ettirmeye çalışmaktadır (Türkan, 2015: 1). Âşık tarzı şiir geleneği, ata yurdu Türkistan'dan 4. yüzyılda başlayan ve 14. yüzyıla kadar fasılalarla devam eden göç macerasında Türk nüfuz ve nüfusunun bulunduğu yerlere taşınmıştır (Özarslan, 2001: 55). Âşıklık geleneği içerisinde bu yerlerden Erzurum, Kars ve çevresi ile Çukurova bölgesi önemli bir yere sahiptir (Bakırcı, 2005: 24). Âşıklık geleneğinin devam ettiği Anadolu coğrafyasında âşıklar, halkın düşünce, üzüntü, sevinç gibi duygularını söze ve yazıya dökmüşlerdir. Buradan hareketle âşıklık geleneğinin yayılış sahası genelde Anadolu (Erzurum, Kars, Sivas, Tokat, Artvin, Bayburt, Yozgat, Konya, Kayseri, Adana, vb.), özelde ise Hatay'dır (Türkan, 2018: 23).

Halk edebiyatının yazılı örneklerini veren halk şairleri gerek millî gerekse şahsî vesilelerle şiirler yazmışlardır. Hatay'ın merkez il ve ilçeleri, âşık tarzı şiir geleneği açısından zengin bir özelliğe sahiptir. Ancak burada dikkatimizi çeken önemli husus, söz konusu geleneğin özellikle belirli ilçelerde yoğunlaşması durumudur. Hatay'ın hemen hemen her noktasında âşık, saz şairi veya halk şairi olarak bilinen temsilciler mevcuttur ancak özellikle Kırıkhan, Yayladağı, Dörtüol, İskenderun gibi ilçeler, bu geleneğin temsilcilerini yetiştirmesi ve barındırması bakımından başı çekmektedir (Türkan, 2018: 25).

Hatay Âşıklarında Kahramanmaraş Depremi

Âşık, dışa dönük bir kişilikte olduğu için toplumsal olaylara karşı son derece duyarlıdır (Artun, 2008: 153). Yaşadığı veya şahit olduğu toplumsal bir olay karşısında duyduğu üzüntüyü dile getirmesi, doğal bir durumdur. Genelde dörtlük şeklinde duygu ve düşüncelerini dile getiren Hataylı âşıklar, 6 Şubat'ta yaşanan elzem olayı es geçmemiş hemen söze ve yazıya dökmüşlerdir.

17. yüzyıl divan şairlerinin şiirlerine konu olan deprem için kimi şairler sadece bir şiir yazılmış iken kimi şairler yazdıkları şiirleri kitap haline getirmiştir. 1719 İstanbul depreminden sonra Ahmed b. Receb El-Konstantini tarafından yazılan ve şimdiye kadar bilinen ilk deprem kitabı "Risâle-i Zelzele"dir. Eserde, depremin şiddeti, etkisi, yıkılan binalar vb. konularda bilgi verilmektedir. Ayrıca eser, depremlerin meydana gelişine ilgili halk arasındaki söylentilerden de söz etmektedir. Bu eseri takip ederek depremle ilgili yazılan farklı eserler de vardır. Bursalı Gökmenzâde Hacı Çelebi'nin "İşâretnümâ", Ahmet Tevfik Bey'in, "Hareket-i Arz Esbab-ı Zuhuru Hakkında Meşahir-i Erbab-ı Fünundan Bazılarının Akvâli", Halil Ethem'in, "Hareket-i Arz'a Dair Birkaç Söz", Salih Paşazâde Abdullah Mazhar'ın,

“Hareket-i Arz”, Ali Muzaffer Bey’in, “Zelzele Hakkında Malumat” isimli eserleri bunlardan bazılarıdır (Akin, 2011: 6-7).

Deprem ülkesi Türkiye’de, her yıl irili ufaklı depremler meydana gelmektedir. 1939 yılında Erzincan’da meydana gelen deprem çok sayıda kişinin hayatına mal olarak dönemin şairlerinin şiirlerine konu olmuştur. Nazım Hikmet’in “Kara Haber” (URL-2), Ömer Zeki Defne’nin “Bu Memleket Böyle Ağlar” (1940: 4), Osman Yüksel Serdengeçti’nin “Bu Millet Neden Ağlar?” (1994: 80-84), Bahaettin Karakoç’un “Erzincan’a Deyişler” (1992: 9), Halide Nusret Zorlutuna’nın “Ah Erzincan Vah Erzincan” (2008: 73-74) şiirleri Erzincan depremi üzerine söylenmiştir. Erzincan depremiyle ilgili Ruhi Kara’nın hazırladığı “Erzincan’ın Göz Yaşları / Deprem Ağıt ve Destanları” (Ankara 1993) adlı kitabı da mevcuttur (Öztürk, 1998: 141).

Âşık edebiyatından Sümmanî, 1893 Erzurum-Tortum depremi için “Deprem Destanı” (Erkal, 2011: 472-473), âşık Reyhanî, 1983 Erzurum’da meydana gelen deprem için “Bizim Köyler” şiirlerini kaleme almışlardır. 1975 Lice depremini Murat Çobanoğlu “Ağlarsın Bacım” (Arslan-Akbaş Ercan: 2021: 130) şiirinde işlemiş, depremden etkilenen halkın feryatlarını yazmıştır. 1976 Çaldıran depremi için Âşık Mevlit İhsanî “Van’a Ağıt” (Arslan ve Akbaş Ercan: 2021: 130-131), Âşık Hafız Rahmi Konak “Zelzele Destanı” (Arslan ve Akbaş Ercan: 2021: 132-133) adlı şiirlerini kaleme almışlardır. 1999 Marmara depremi için Âşık Abbasi’nin “Marmara Depremi” adlı şiiri (Arslan ve Akbaş Ercan: 2021: 124-125), Erol Ergani’nin “Deprem Yıktı Marmara’yı”, Âşık Nuri Çırağı’nın “Çok Yaman Oldu” ve Âşık Rahim Sağlam’ın “17 Ağustos Salı Sabahı” (URL-3) şiirleri örnek verilebilir. Yurdun tamamını etkileyen Marmara depremi için Sivaslı âşıklar da şiirler söylemiştir. Alimî’nin “Çaresiz”, Derdiyâr’ın “Kocaeli Depremi”, Dost Cemalî’nin “17 Ağustos Depremi”, Halil İbrahim Bacak’ın “Allah’ın Takdiri” ve “Başın Sağ Olsun”, İbrahim Aydın’ın “Deprem”, Ömer Tombul’un “Marmara Depremi”, Rabia’nın “Deniz Verdiğini Geri Alıyor”, Şükrü Karataş’ın “Deprem Faciası” söz konusu şiirlerdendir (Kaya, 2007: 704-709).

Âşık edebiyatı içerisinde ürünlerini veren âşıklar, bireysel konuların yanında halkı derinden etkileyen savaş, kıtlık, doğal afetler, hastalık ve göç gibi konuları da şiirlerinde işlemişlerdir. Âşıklar toplumu derinden etkileyen olay veya durumlar karşısında duyarsız kalmayarak destanlar söylemişlerdir (Bakırcı, 2023: 48). 21. yüzyılın en büyük felaketlerinden biri olan 6 Şubat Kahramanmaraş depremi, asrın felaketi olarak nitelendirilmiştir. Aynı gün içerisinde iki büyük depremle yıkılan Kahramanmaraş için ateş düştüğü yeri yakmakla kalmamış on bir ili etkilemiştir. Her iki depremde başta Kahramanmaraş olmak üzere Adıyaman, Malatya, Elazığ, Diyarbakır, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Osmaniye, Adana ve Hatay illerini etkilemiştir. 04:17’ de 7.7 ve 13:27’de 7.6 şiddetinde meydana gelen depremde elli binden fazla vatandaş hayatını kaybederken binlerce kişi de evsiz barksız kalmıştır. Depremden sonra şehirlerini terk etmek zorunda kalan halk, psikolojik olarak hâlâ tam anlamıyla kendisine gelmiş değildir.

Coğrafi olarak depremin etkilediği alanın büyük olması ve şiddetinin yüksek olması can kaybının artmasına neden olmuştur. Sadece maddi kaybın olmadığı 6 Şubat depremi, manevi kayıplarında büyük olduğu bir deprem olarak kayda geçmiştir. Halkın her bakımdan nabzını tutan âşıklar, ülkeyi bu denli etkileyen asrın felaketi karşısında seslerini şiirlerle duyurarak çekilen çilenin, acının, üzüntünün dile getirilmesine vesile olmuşlardır. Hataylı âşıklardan; Hilmi Kınalı, Adan Önder (Önderî), Yusuf Çolak, Mehmet Köse (Kara Hoca), Âşık Sefil Ali, Pir Bekir Cila, Nuh Sarıates, Erol Çelik (Hasletî), depremde yaşananları, görüp duyduklarını şiirlere dökmüşlerdir. Bu çalışmada, âşıkların kaleme almış olduğu deprem konulu 32 şiir sekiz başlık altında incelenmiştir.

Deprem Tarihiyle İlgili İfadeler

Deprem 6 Şubat tarihinde ve sabaha karşı 04:17 de meydana geldiğini belirten âşıklar, vakanüvis gibi tarihi bir kenara not etmişlerdir. Çalışmaya dahil edilen şiirlerden dokuzunda, depremin tarihine ve saatine rastlanmıştır.

- Altı şubat günü şafak atarken (1)
- Bir gece ansızın gelip de vurdun (2)
- Sabaha karşıda sesle uyandık (4)
- Altı şubat dört on yedi saatler (9)
- Yirmi geçiyordu, sabahın dördü (15)
- Gece dört yirmide, uykular böldü (17)
- İki bin yirmi üç, altı şubattı (19)
- Dördü yirmi geçe, faylar sallandı (19)

Saat dört yirmide kötü sallandık (26)

Altı Şubat unutulmaz bir gündü (26)

Dört on yedi geldi nerden (31)

Deprem'in Sebebi ve Oluşumu ile İlgili İfadeler

Âşıklarda depremin oluşmasında ve sebebindeki genel kanı, Allah'ın takdiri olması yönündedir. İnsanların ahlaki olarak çökmesi, müteahhitlerin maldan çalması, dünya hayatına aşırı dalarak ahireti unutmak gibi sebeplerin depremi meydana getirdiği düşünülmektedir. Otuz iki şiirden on dördünde verilen sebeplere değinilmiştir.

Açgözlü mütahit malzeme çaldı (1)

Emir haktan geldi bizi ayırdı (8)

Canımızı bağışladı sevindim (9)

Demek ki çok gaflete dalmışız arkadaşlar (10)

Ezelden yazmış ise Rahman eder mi tehir? (10)

Ecel kaydı düştü, ağları ördü (15)

Kader böyle imiş, neleyim gardaş (15)

Melekler yetiştirdi imdadımıza (19)

Dilerim bilinir, ilahi ikaz (20)

Şedit depremlerden hisse al, pay al (20)

Ne çare! Kuvvet yok! Kudret Allah'ın (22)

Faydası yok ondan ayrı ilahın (22)

Bu zillet, kulların, kabahatın da (23)

Ecel vakti gelmişse.

Yok bu işin kaçarı (24)

Canlar Allah'a teslim

Her işinde hayır var

Yaradandır tesellim (24)

Rabbim kullarına vermiş, müddeti (26)

Afet'i bilmedik, hırçın yaşadık

Kendi kendimizi, saldık bir türlü

Dünyalık derdiyle, daireler yaptık (28)

Secdeye kapandık, yalvardık Rabb'e (28)

Yüce Rabbim dürttü yerden (31)

Sevgi saygı bitti çalan çalana

Haram nedir bilmez alan alana

Kim yardım ediyor darda kalana

Gören gözlerimiz kör oldu Gardaş (32)

Tükendi gücümüz yiyen doymuyor

Değiştirdi hesaplar kur oldu Gardaş (32)

Deprem'in Şiddeti ve Anıyla İlgili İfadeler

Hataylı âşıklar şiirlerinde deprem anı ve şiddetiyle ilgili şu ifadelere yer vermişlerdir; "sarsıntının bitmek bilmediği, çatıların çöktüğü, betonların kırıldığı, dağların sallandığı, limanın kırıldığı, yolların ulaşımına kapandığı, yer kabuğunun beş metre Batıya kaydığı, Akdeniz'in taşıdığı" gibi ifadeler şiirlerde yer almaktadır.

Yedi nokta yedi Maraş'tan vurdu (1)

On ili alıp da yerlere tıktın (2)

Öyle bir deprem ki salladı durdu

Bir dakika içinde bir daha vurdu (6)

Dört büyük zelzele devirdi kırdı (8)

Bir uğultu geldi çatırtı söktü

Enerji depolar devrildi döktü (9)

Bu nasıl zelzele bitmek bilmiyor

Duvar sağa sola gelip gidiyor (9)

Öyle bir felaket ki yerler de götürmedi (10)

Deprem yaktı geçti, bu nasıl afet (15)

Zelzele salladı, ocaklar söndü (16)
 Bu nasıl bir afet, anlayamazsın (16)
 Artçılar geliyor şimdi, peş peşe (16)
 Sallandı yıkıldı, ölenler öldü (17)
 Kaynadı yer, ışığı gök, oldu kuvvetli zelzele (18)
 Vurdu deprem, karlı dağlar sallandı (18)
 Betonlar kırıldı, sayılar sallandı (18)
 Körfezde köprüler, yollar sallandı (18)
 Deprem bir pençe vurdu
 Her birimiz bir yerde (24)
 Sanki bir kıyamet kopuyor sandık (26)
 Yedi virgül sekizmiş, şiddeti (26)
 Paramparça İskenderun limanı (26)
 Ağaçlar yıkıldı, yollar bürüdü (26)
 Gece yarısında geldi ansızın
 Korkuları arşa çıktı dinsizin (28)
 Öyle sallar yedi katı
 Dört beş metre doğu batı
 Halay çeker kara çatı (31)
 Yıkıldı virane oldu yuvamız (32)

Depremın Coğrafyası ile İlgili İfadeler

Âşıklar, depremde Kahramanmaraş, Adıyaman, Malatya, Elâzığ, Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye, Adana ve Hatay illeriyle Pazarcık, İslahiye, İskenderun, Kırıkhan, Reyhanlı, Antakya, Samandağ gibi ilçelerin büyük ölçüde etkilendiğinden söz etmişlerdir.

Gürleyip yürüdü Amanos dağı (1)
 Antakya yıkılmıştı yedi defa
 Sekizi yaşadık çok çektik cefa (1)
 Maraş'tan başlayıp Hatay'dan çıktın (2)
 Öğrendim ilk vurmuş, koca Maraş'ı (3)
 Kalmadı Maraş kalmadı Hatay'ım (5)
 Maraş bir kez daha tarihe geçtin (9)
 On şehir o esnada döndü bir teker gibi (10)
 Yokuşunda düzlerinde deprem var (11)
 Yıkılmış İslâhiye, yıkılmış evleri (15)
 Belenden aşağı enkaz alanı (16)
 Her tarafın revan, kan İskenderun (16)
 Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın (17)
 Titredi ovalar dağlar, yer sallandı, biz sallandık (18)
 Güzel yurdumuzda iller sallandı (19)
 İskenderun çalkalandı katlandı (19)
 Görme Antakya'yı, görme Maraş'ı (21)
 Deprem vurdu güneydeki illeri (23)
 Antakya bölgesi ovalık, dağlık (25)
 Pazarcık merkezden çıktı patladı
 Hatay, Maraş Malatya'yı salladı (26)
 Diyarbakır yandı, Urfa perişan (26)
 Deprem vurdu ilimizi (29)

Deprem Sonrasıyla İlgili İfadeler

6 Şubat'ta meydana gelen ilk deprem 65, ikinci deprem 45 saniye sürmüştür. On ilin ve onlarca ilçenin etkilendiği depremde, ilk anda çoğu köye ulaşım sağlanamamıştır. Depremın yolları ve köprüleri kullanım dışı bırakması yardımın halka geç ulaşmasına neden olmuştur. Halkın bir anda ser sefil kalması, enkaz altında kalan binlerce insanın çılgınlığı, enkazdan çıkan yaralı vatandaşların kolunun, bacağının

kopması, kurtulanlar için başını sokacak bir yerin olmaması gibi durumları âşıklar şiirlerinde bütün gerçekliğiyle işlemiştir.

- Harap oldu on bir illerin yurdu (1)
 Yüzbinler yaralı on binler öldü
 Üç yüz saat sonra da bir canlı buldu (1)
 Kızıl ay afatla geldi burada
 Seferberlik sanki millet şurada (1)
 Enkazlar kapattı cadde sokağı (1)
 Habibi naçarla Sempiyer yıkık
 Beyazıt Bestami her yeri çökük (1)
 Binlerce insanın evini yıktın
 Yüzbinlerce insan çadıra tıktın (2)
 Ne mahalle koydu ne de bir çarşı (3)
 Geçilmiyor enkaz her yer sökük (3)
 Koca bir şehirim yerle bir oldu (4)
 Yıkıldı binalar, seraba kandık (4)
 Bir can kurtarabilmek için herkes zamanla yarışıyor
 Nefesler tutuluyor ses dinleniyor (5)
 Çadırlar kuruldu yemekler verildi (5)
 Beş katlı binadan ikisi çökmüş (10)
 Vurdu vurdu elli bini bir aldı (11)
 Gitti gönül sarayım, dönüverdi enkaza (13)
 Çadırlar ortasında kurulu ocakları (13)
 Kimi arabada çadırda yattı (14)
 Ciğer pareleri, kalmış ayazda (15)
 Enkazın içinde insanlar kayıp (16)
 Kimi evler sanki yere gömülmüş (17)
 Yıkığın başında ateş yanıyor
 Herkes gelmiş, ailesini arıyor (17)
 Herkes can derdine düştü, evlere düştü velvele (18)
 Bina çöktü, kanepeye sıkıştım
 Millet yardım etti, enkazdan çıktım (19)
 Can kurtaran sesi gelir her yandan (19)
 Birçok bina birbirine yaslandı (19)
 Yıkılmış her taraf, virane olmuş (20)
 Kül olmuş binalar, her taraf enkaz (20)
 Binalar yıkıldı, ben de yıkıldım (21)
 Gözümle gördüğüm harabe, enkaz (22)
 Enkazlar kalkıyor yara derinde (23)
 Enkaz burdan zor kalkar (24)
 Göçtü evimizin, kolon direği (25)
 Yıkılmış binalar, geliyor çığlık (25)
 Can pazarı kaçan kaçtı ulaştı (26)
 Kimisi enkazda elinde kürek (27)
 Yıkıldı binalar oldu, harabe (28)
 Dağıttı dostları gardı (29)
 Yollar enkaz sağı solu (31)
 Ocağımız söndü pişmez tavamız (32)

İnsanların Tavırları ve İcraatları ile İlgili İfadeler

Seksen beş milyonun tek nefes olduğu Kahramanmaraş depremi için herkes elinden gelenin daha fazlasını yapmaya çalışmış, kurtarma çalışmaları hız kesmeden devam etmiştir. Öyle ki yurt dışından da felakete destek olmaya çok sayıda kurtarma ekibi gelerek yardım etmişlerdir. Annelerin, çocukların feryadı şehirleri kaplamış, çaresizlik şehirlerde kol gezmiştir. İnsanların ne halde oldukları âşıkların şiirlerine yansımıştır.

Anasız babasız kaldı yavrular
 İnsanlar çırpınır bakanlar ağlar (1)
 Feryatlar figanlar yürekler yaktı
 İnsanlar kefeni boynuna taktı (2)
 Analar ağlıyor, hep boynu bükük
 Bir umut bekliyor bak kırık dökük (3)
 Yürekte yaramız bak sarılmıyor
 Bulanan suyumuz hiç durulmuyor
 Ağlıyor gözlerim yok avunmuyor (4)
 Kimse kimseyi soramaz oldu
 Kötü haber alan saçlarını yoldu (5)
 Burası ağlayanların inleyenlerin yeri (7)
 Evde az hasar var, kafasında çok
 Kendisinden başka, derde düşen yok (12)
 Ceplerde para çok, evde mama yok
 Zengin fakir, aynı olduk bir türlü (28)

Depremin Asrın Felaketi Olmasıyla İlgili İfadeler

Geniş bir coğrafyada etkili olan ve elli bini aşan insan kaybına sebep olan, yüzlerce insanın ocağını söndüren, onlarca çocuğu yetim ve öksüz bırakan 6 Şubat depremi, dünyanın herhangi bir yerinde bu denli geniş alana yayılarak böyle bir etki bırakmadığından asrın felaketi olarak isimlendirilmiştir. Âşıklar şiirlerinde bu adlandırmaya yer vermişlerdir.

Asrın felaketi yıktı dünyayı (1)
 Maraş bir kez daha tarihe geçtin (9)
 Öyle bir facia ki tutulduk müşkil derde (10)
 Görülmemiş deprem oldu acayıp (16)
 Böylesi felaket gelmez akıla (19)
 Afet büyük, çeken çeker amanı (26)
 Sanki bir kıyamet taman (31)

Dualar ve Dilekler

Can ve mala mal olan deprem için âşıklar, çeşitli dileklerde ve dualarda bulunarak bir daha böyle bir felaketin yaşanmamasını temenni etmişlerdir. Halkın başlattığı yardım seferberliğine katkı sunan herkes, maddî desteğin yanı sıra dualarını esirgemeyip depremzedeler için dua etmişlerdir.

Teslim olma! Kendin ol! Düşürme bayrakları
 Ensedeki düşmandan, kurtulabilmek için (13)
 Çeşmeler akıyorken, hayır doldur testine
 Ahirette hesaptan kurtulabilmek için (13)
 Rabbim cennetine vasıl eylesin
 Peygamber'e komşu hasil eylesin (15)
 Dileriz enkazda ölen, imanlılar oldu şehit (18)
 Birgün hazan bitip, bahar gelecek
 Türlü tevir yeşil çimen bitecek (23)
 Mevlam düşürmesin dermansız derde (25)
 Rabbim sabır versin, Ah! Suna Yenge (25)
 Dilerim günahattan kalayım uzak (30)

SONUÇ

Âşıklar, toplumu derinden etkileyen olaylar karşısında sessiz kalmayarak tarihe ışık tutmak, yaşanan sıkıntıyı dile getirmek ve görüp duyduklarını aktarmak için şiire sarılmışlardır. Savaş, göç, afet, düğün, hastalık gibi konularda halkın durumunu anlatan, onların duygu ve düşüncelerine tercüman olan âşıklar, toplum tarafından benimsenerek sevilmiştir.

On ilin derinden etkilendiği 6 Şubat Kahramanmaraş depremi, bazı şehirlerin tamamen bazılarının kısmen etkilendiği, kimi ilçelerin ise yerinin değişmesine ve orada yaşayan halkın evsiz, barksız kalmasına neden olmuştur. Binlerce insan kaybının olduğu deprem asrın felaketi olarak

alandırılmış ve tüm dünya yardıma koşmuştur. Deprem konulu şiirlere bakıldığında âşıklar, depremin tarihini ve saatini, depremin sebebini ve oluşumunu, deprem anında ve sonrasında insanların yaşadıklarını, deprem coğrafyasını, etki alanını ve kaybın büyük olmasından dolayı asrın felaketi oluşunu, insanların deprem karşısındaki tutum ve davranışlarını ifade ederek dua ve temennilerde bulunmuşlardır. Hataylı âşıklar, depremin yıkıp geçtiği Antakya, Kırıkhan ve İskenderun başta olmak üzere depremin tahribatını gözler önüne sermek adına şiirler kaleme almışlardır. Sekiz aşğın şiirlerinden Hatay'da depremin vermiş olduğu maddi ve manevi zarar, gözler önüne serilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akın, L. (2011). İlk Müstâkil Deprem Kitabı: Risâle-i Zelzele. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 0(44), 1-81.
- Arslan, T. E. & Akbaş Ercan, C. (2021). Sözlü Kültür Penceresinden Türkiye Deprem Haritası. (Ed.: N. Çetin, Ö. Şen & Ö. Mecek). *Sanat ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Tam Metin Bildiriler Kitabı* içinde (s. 115-142). Ankara: Paradigma Akademi.
- Artun, E. (2008). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Bakırcı, N. (2005). Bilinmeyen Bir Halk Âşığı: İbrahim Dabak. *Erciyes*, 328(32), 24-25.
- Bakırcı, N. (2023). Âşıkların Dilinde Kahramanmaraş Merkezli Depremler. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(4), 25-74
- Bilgili, M. F. (1939). *Hatay Kültür Tarihi*. Antakya: İktisat Basımevi.
- Erkal, A. (2011). *Âşık Sümmânî Divanı*. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı Yayınları.
- Kaya, D. (2007). Sivaslı Âşıkların Marmara Depremi ile İlgili Destanları. *Uluslararası Kocaeli ve Çevresi Kültür Sempozyumu Bildirileri*, (20-22 Nisan 2006), (Cilt I) içinde (s. 704-719). Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Özarslan, M. (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öztürk, A. O. (1998). Erzincan Depremleri Üzerine Destanlar. *Milli Folklor*, 10(39), 141-142.
- Türkan, H. K. (2015). Hatay Yöresi Arap Alevileri Folkloru. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkan, H. K. (2018). *Âşık Duran Bebek*. Konya: Kömen Yayınları.
- URL1:<https://www.google.com/search?q=https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiyede-gerceklesen-buyuk-depremler561205> adresinden 26.04.2023 tarihinde erişildi.
- URL2:<https://www.google.com/search?q=https%3A%2F%2Fwww.sanattanyansimalar.com%2Fyazarlar%2Fvecdi-sevig%2Fnazim-hikmet-in-kara> adresinden 09.05.2023 tarihinde erişildi.
- URL3:https://www.google.com/search?q=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DXSZP2XK6X_k&oq=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3DXSZP2XK6X_k&aqs=chrome adresinden 15.03.2023 tarihinde erişildi.

HATAYLI ÂŞIKLARDAN KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREM ŞİİRLERİ

1. Deprem (Hilmi Kınalı)

Altı şubat günü şafak atarken
Asrın felaketi yıktı dünyayı
Millet daha yatağında yatarken
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Yedi nokta yedi maraştan vurdu
Anadolu fayın tamamen kırdı
Harap oldu on bir illerin yurdu
Asrın felaketi yıktı dünyayı

İnsanlar enkaz altında kaldı
Yüzbinler yaralı on binler öldü
Üç yüz saat sonra da bir canlı buldu
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Kızıl ay afatla geldi burada
Seferberlik sanki millet şurada
Can derdine düştü mallar nerede
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Gürleyip yürüdü Amanos dağı
Şehirleri yıktı Köyü otağı
Enkazlar kapattı cadde sokağı
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Antakya yıkılmıştı yedi defa
Sekizi yaşadık çok çektik cefa
Milyarlık binalar olmadı vefa
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Anasız babasız kaldı yavrular
İnsanlar çırpınır bakanlar ağlar
Sığınmacı oldu nice milyonlar
Asrın felaketi yıktı dünyayı

TOKİ'nin evleri ayakta kaldı
Açgözlü mütahit malzeme çaldı
Milyonluk rezidanslar hep enkaz oldu
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Habibi naçarla sempiyer yıkık
Beyazıt Bestami her yeri çökük
Hazreti Ukkâşe boynu da bükük
Asrın felaketi yıktı dünyayı

Kınalı sağ kalan dağıldı yurda
Çadırlarda kaldı kalanlar burda
Devletin yardımı bütün her yerde
Asrın felaketi yıktı dünyayı
(03/03/2023)

2. Deprem (Adnan Önder/Önderî)

Bir gece ansızın gelip de vurdun
Bilemedik nasıl tuzaklar kurdun
Yaşlı, genç demedin öldürüp durdun
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem

Feryatlar figanlar yürekler yaktı
İnsanlar kefeni boynuna taktı
Sağ kalan gidene hüznle baktı
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem

Ağayı paşayı getirdin dize
Gerek kalmadı mı bir tatlı söze
Nasıl bakacaksın kan dolu yüze
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem

Deprem misin neysin boyun devrilsin
Kemiklerin kıvrım kıvrım kıvrılsın

Senin de bedeninin kırka kırılınsın
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem

Binlerce insanın evini yıktın
Yüzbinlerce insan çadıra tıktın
Beşikten bebeği alıp da çıktın
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem

Maraş'tan başlayıp Hatay'dan çıktın
On ili alıp da yerlere tıktın
Toprağın altında binleri sıktın
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem

Önderî'nin gözü yaş ile doldu
Kinin mi vardı ki sana ne oldu
Tomurcuk güller açmadan soldu
Ölmeden mahşeri yaşattın deprem
(06/02/2023)

3. Bugün (Yusuf Çolak)

Yandı yüreğimiz yandı da söndü
Dağların taşları üstümde bugün
Oturduğun evler bak seni gömdü
Saraya sığmayan çukurda bugün

Habersizce geldi sabaha karşı
Ne mahalle koydu ne de bir çarşı
Öğrendim ilk vurmuş, koca Maraş'ı
Feryatlar göklere sahurda bugün

Can pazarı oldu, göçük yerleri
Yaratana açtık bütün elleri
Kaybettik canları tüm sevenleri
Yandık ateşlerde, buhurda bugün

Analar ağlıyor, hep boynu bükük
Bir umut bekliyor bak kırık dökük
Geçilmiyor enkaz her yer sökük
Ciğerlerim yandı sahurda bugün

Enkazlar altından ses geliyor
Feryatlar figanlar gökler deliyor
Nice canlarımız, altta iniyor
Evimiz harabe, ah hurda bugün

Yusuf'um neylesin böyle acıya
Hangine yanayım kardaş bacıya
Haberler saldım da hoca hacıya
Kalmadı canlarım, yok burda bugün
(25/ 02/ 2023)

4. Can Kırıkhanım (Yusuf Çolak)

Yıkılmış dökülmüş bir hana döndün
Afette bir yıldın, can Kırıkhan'ım

Yandın ataşlarda küllenip söndün
Birden derdi buldun can Kırıkhan'ım

Koca bir şehirim yerle bir oldu
Tüm sevdiklerimiz toprağa doldu
Kar yağdı üstüne sarardı soldu
Canından can saldın can Kırıkhan'ım

Sabaha karşıda sesle uyandık
Depremden beterde kıyamet sandık
Yıkıldı binalar, seraba kandık
Enkazda zuldün can Kırıkhan'ım

Yürekte yaramız bak sarılmıyor
Bulanan suyumuz hiç durulmuyor
Ağlıyor gözlerim yok avunmuyor
Boynu bükük kaldın can Kırıkhan'ım

Yıkılan evlere ataşlar düştü
Herkes bir yerlere uzağa göçtü
Artık o şehirde durması güçtü
Vedalara yoldun can Kırıkhan'ım

Çıkıyor aklımdan o deprem anı
Her şeyim ordadır gör Kırıkhan'ı
Çocukluk gençliğim büyüyen canı
Hayalimden aldın can Kırıkhan'ım
(09/04/ 2023)

5. Döndün Kırık Hanım (Yusuf Çolak)

Baktım da kırık sökük bir hana döndün şimdi
Her yerin kepik dökük öksüz gibisin
Bir serçe misali kanatları kırılmış
İsmin gibi kırık bir hana döndün kırık hanım.

Acılar feryatlar göklere ulaşıyor
Nefesler tutuluyor ses dinleniyor
Göçük altında umutlar bitiyor
Yandın ataşlarda küle döndün kırık hanım.

Kime yanayım kime ne söyleyim
Ellerimiz bağlı kaldık burada,
Kalmadı Maraş kalmadı Hatay'ım
Baykuş konmuş kuru dala döndün kırık hanım

Çadırlar kuruldu yemekler verildi
Evleriniz tekrardan verilecek denildi
Soğuktan korkudan insanlar gerildi
Çadır kentine obaya döndün kırık hanım

Kimse kimseyi soramaz oldu
Kötü haber alan saçlarını yoldu
Nice canlarımız toprağa doldu
Her yerin mezar kabire döndün kırık hanım

Doğduğum yer sevdiğim memleketim
Çocukluk anılarım bütün tatlarım
Sırt sırta verdiğim can dostlarım
Bulamadım toz dumana döndün kırık hanım
(22/06/ 2023)

6. Elimiz Bizim (Âşık Sefil Ali)

Şu dağların arkasında sanardım.
Meyer çok uzakmış elimiz bizim.
Etrafında kirmen gibi dönerdim.
Gitmekle bitmiyor yolumuz bizim.

Bir anda var iken yokluğa düştük.
Ağıt feryat figan dışarı koştuk.
Yağmur çamur derken kokudan kaçtık.
İşte böyle başlar halimiz bizim.

Öyle bir deprem ki salladı durdu.
Bir dakika içinde bir daha vurdu.
O anı yaşayıp anlatmak zordu.
Bu yüzden kırıktır kolumuz bizim.

Gurbette yaşamak acı veriyor.
Ne soran var ne de kimse geliyor.
Mevla'm benim inancımı biliyor.
Burda mı kalacak ölümüz bizim.

Gönül gel buradan gidelim desem.
Evim yok yerim yok boş durur kesem.
Dostun bahçesinden gül derebilsem.
Giyecek bulunmaz çulumuz bizim.

Âşık Sefil Ali'm içirim yanar.
El beni görende bir şey var sanar.
Tabip sen elleme yaram çok kanar.
Kırıktır kolumuz dalımız bizim.
(14/ 04/ 2023)

7. Burası Neresi (Âşık Sefil Ali)

Burası gurbetin son demini tüketenlerin yeri.
Burası ağlayanların inleyenlerin yeri.
Burası sevip de ayrılan sevilip de unutulanların yeri.
Bir kenarda elinde bir peçete gözünde iki damla yaş.
Aç susuz per perişan.
Sesi çıkmıyor ama.
Bağırıyor:
— SESİMİ DUYAN YOK MU.
—YOK YOK YOK.
İşte Burası Kırıkhan'ın .Sinan Mahallesi
Şehit murat Uludağ sokağı...
(03/ 04/ 2023)

8. Kırıkhan'a (Âşık Sefil Ali)

Ne yerim ne evim ne yuvam kaldı.
Senden ayrılması zorudu Kırıkhan.
Dört büyük zelzele devirdi kırdı.
Senden ayrılması korudu Kırıkhan.

Ağlaya ağlaya yollara düştüm.
Gidecek ilim yok dolandım koştum.
En sonunda Bozüyük'e ulaştım.
Gözüm pınarları kurudu Kırıkhan.

Emir haktan geldi bizi ayırdı.
Ecelin rüzgârı esti sıyırdı.
Ekmeğimiz gurbet elde sayıldı.
Gurbette yaşamak zorudu Kırıkhan.

ÂŞIK Sefil Alim neler görecek.
Daha başımıza neler gelecek.
Senden başka yerim yoktur gidecek.
Dünya başımıza borudu Kırıkhan.

(05/ 03/ 2023)

9. Deprem'e (Âşık Sefil Ali)

Maraş bir kez daha tarihe geçtin.
Sen kuzeyde ben güneyde ildeyim.
Altı şubat dört on yedi saatler.
Dar köşede zikirlerde dildeyim.
Tam da sözün biteceği yerdeyim.

Bir uğultu geldi çatırtı söktü.
Enerji depolar devrildi döktü.
Ağıt figan kızıl kıyamet koptu.
Allah Allah sesleriyle seldeyim.
Tam da sözün biteceği yerdeyim.

Bu nasıl zelzele bitmek bilmiyor.
Duvar sağa sola gelip gidiyor.
Toz duman yağmurla figan ediyor.
Çekyatların arasında dardayım.
Tam da sözün biteceği yerdeyim.

Beş katlı binadan ikisi çökmüş.
Merdivenler içi içine çekmiş.
Bütün eller diller semaya kalkmış.
Acı göz yaşları bilmem nerdeyim.
Tam da sözün biteceği yerdeyim.

Âşık Sefil Ali'm Hakka sığındım.
Canımızı bağısladı sevindim.
Nice canlar telef oldu dövündüm.
Canlarımı kaybettim dildeyim.
Tam da sözün biteceği yerdeyim.
(08/ 02/ 2023)

10. Zelzele (Bekir Cila)

Öyle bir felaket ki yerler de götürmedi
Her birimiz bir yerde kalmışız arkadaşlar
Mevla artçı depremi daha da bitirmedi
Demek ki çok gaflete dalmışız arkadaşlar.

Doymayan şu gönüller yoklukla yakınırken
Konut on kata çıkmış ziynetle dokunurken.
Gökdelen minareden ezanlar okunurken
Belki de o an tango çalmışız arkadaşlar

Manilayla tahtadan çiviye söker gibi
On şehir o esnada döndü bir teker gibi
Ya bizler horoz olup dariyı keker gibi
Namaz sanıp başka şey kılmışız arkadaşlar

Berrak nehir sanıp da zifir balçığa indik
Parayı, pulu, malı sanki Tanrı edindik
Bir ömür çalıştık da bir ev için didindik
Konut diye biz mezar almışız arkadaşlar

Na'parsınız diyor O taşarsa onca bahir
Ezelden yazmış ise Rahman eder mi tehir?
İlahi hüküm ile tahrip olunca şehir
Her birimiz bî-çare olmuşuz arkadaşlar

Pir Bekir'im diyor ki serildik yattık yerde
Düşün düşün boşuna akıl kalmadı serde
Öyle bir facia ki tutulduk müşkil derde
Velhasılı günahkâr kulmuşuz arkadaşlar.
(17/ 02/ 2023)

11. Deprem Var (Nuh Sarıateş)

Neye ugradığın farkında değil
Yokuşunda düzlerinde deprem var
Kimisi evlidir kimisi de dul
Erkeğinde kızlarında deprem var

Yerin altı hâldır huldur görünmez
Nolup nolacağa karar verilmez
Nereden nereye koşmuş bilinmez
Kadem basmış izlerinde deprem var

Uçan kuşun kanatları buruşmuş
Yol yolaklar birbirine girişmiş
Her taraflar berbat olmuş karışmış
Bahçedeki kozlarında deprem var

Yol göründü Hatay ile Mersin'e
Güven de kalmadı olan sesine
İyi olsun derken gitmiş tersine
Her şeyin de yozlarında deprem var

Geçtik bizler ince ince elekten
İçlerimiz yandı gerçek yürekten
Yalan dersin sahi olur gerçekten
Bir bakıver özlerinde deprem var

Deprem bizi ayrı yerlere saldı
Vurdu vurdu elli bini bir aldı
Bütün bu taamlar boğazda kaldı
Tatlı acı tuzların da deprem var

Bu dünya da dostlar ile olmazsan
Ağlayanla gülenleri bilmezsen
Niyaz edip namazını kılmazsan
Sual günü dizlerinde deprem var

Kimsenin kimseye olmasın kastı
Seremedik sevenlere biz postu
Sarıateş sen de bilmiyon dostu
Hele bir bak sözlerinde deprem var
(15/ 04/ 2023)

12. Deprem Zedeler (Erol Çelik/ Hasletî)

Depremzede oldum deyip millete.
Salağa yatmayı bilmiyor muyuz?
Ustalık pek gelmez, güce kuvvete
Solağa yatmayı bilmiyor muyuz?

Yemek beleş, çadır beleş, aş beleş
Nerede beleş bulsan, oraya yerleş.
Bulursan pintiyi onunla birleş.
Biz beleş yutmayı bilmiyor muyuz?

Evde az hasar var, kafasında çok.
Kendisinden başka, derde düşen yok.
Kuru sıkı atanlara karnım tok.
Biz mahsun durmayı bilmiyor muyuz?

Anasını satım, kalbim üşüyor.
Para gider diye, derde düşüyor.
Nedendir bu kadar ucuz yaşıyor.
Parayı tutmayı bilmiyor muyuz?

Herkes eve girmiş, sen sakın yatma.
Cimrilik edipte battıkça batma.
Erol on'u versin, sen beşi katma.
Biz hile katmayı, bilmiyor muyuz?
(30/ 03/ 2023)

13. Kurtulabilmek İçin (Erol Çelik/ Hasletî)

Gitti gönül sarayım, dönüverdi enkaza.
El attım az da olsa kurtarabilmek için.
Bizar eyledim halkı, derdimi yaza yaza.
Yığınlaşmış dertlerden kurtulabilmek için.

İnsan olan illerde, dağıttım güllerimi.
Cehalet kokan yerde bağladım dillerimi.
Tövbe ettim rabbime, uzattım ellerimi.
Günahlardan bir nebze kurtulabilmek için.

Hasret kaldım avare geziyom sokakları.
Çadırlar ortasında kurulu ocakları.
Teslim olma! Kendin ol! Düşürme bayrakları.
Esendeki düşmandan, kurtulabilmek için.

Hasletî'yem sınavım, insan olmak üstüne.
Anlamadım nefsimin, daha benden kastı ne?
Çeşmeler akıyorken, hayır doldur testine.
Ahirette hesaptan kurtulabilmek için.
(07/ 04/ 2023)

14. On Bin Gelmedi (Erol Çelik/ Hasletî)

İnceleme oldu az hasar dedi.
Kayda geçti ama on bin gelmedi.
Karşıdaki bina, on bini yedi.
Nolduysa sisteme, on bin gelmedi.

Şüphem vardır biri itiraz etti.
Eve giremiyoz canıma yetti.
Kimi arabada çadırda yattı.
Anlamadım neden, on bin gelmedi

Bu işte bir iş var, anlayamadım.
Çoktandır bir haber dinleyemedim.
Artçılardan korktum söyleyemedim.
Bunca yardım geldi, on bin gelmedi.

Musa amca almış, serin duruyor.
Tuncay benim gibi hayal kuruyor.
Kasaboğlu Hilmi kafa yoruyor.
Ne etikde getti on bin gelmedi.

Erol gel bir bardak soğuk su getir.
Az az ver binanın hepsine yetir.
Bir kürsi bulursan, seslenme otur.
Engebe aşşağı getti, on bin gelmedi.
(20.03.2020)

15. Ne Deyim (Erol Çelik/ Hasletî)

Yıkılmış İslâhiye, yıkılmış evleri.
Bir de bizi yaktı geçti ne deyim.
Deprem vurmuş, viran etmiş her yeri.
İçimizi yaktı geçti, ne deyim.

Yirmi geçiyordu, sabahın dördü.
Ecel kaydı düştü, ağları ördü.
Davut ailesi hep yasa Büründü.
İçimizi yaktı geçti, ne deyim.

Haber gelmeyince başladı telaş.
Düştü yüreklere korlu bir ataş.
Kader böyle imiş, neyleyim gardaş.
İçimizi yaktı geçti, ne deyim

Veli baygın bakar, kalmaz kararda.
Canından can gitmiş, akıl firarda.
Anne baba kardeş, yüreği darda.
İçimizi yaktı geçti ne deyim.

Hüseyin yaralı, Ali enkazda.
Mahalleli dua eder niyazda.
Ciğer pareleri, kalmış ayazda.
İçimizi yaktı geçti ne deyim.

Deprem yaktı geçti, bu nasıl afet.
Bunlarda geçecek kardeşim sabret.
Ölen şehit oldu, haline şükret.
İçimizi yaktı geçti ne deyim.

Kul aciz, duada nasıl eylesin.
Rabbim cennetine vasıl eylesin.
Peygamber'e komşu hasıl eylesin.
İçimizi yaktı geçti ne deyim.

Erol yazdı depreşiyor yaralar.
Yüreğimiz yanar, içimiz ağlar.
Aklımdan çıkmıyor körpe yavrular.
İçimizi yaktı geçti ne deyim.
(13/ 03/ 2023)

16. Can İskenderun (Erol Çelik/ Hasletî)

Yıkıldın bakmaya kıyamadığım.
Her tarafı güzel, can İskenderun.
Zelzele salladı, ocaklar söndü.
Enkazın altında can İskenderun.

Enkazın içinde insanlar kayıp.
Yaralar sarılır çadırlar, yayıp.
Görülmemiş deprem oldu acayıp.
Şimdi ateşine yan İskenderun.

Sahili su bastı kokuyor balçak.
Yangın var, uçaklar uçuyor alçak.
Afad can kurtarır, çevirir kolçak.
Her tarafın revan, kan İskenderun.

Belen'den aşağı enkaz alanı.
Yaşayan kurtardı, darda kalanı.
Yazdılar densizler, hiç olmayanı.
Yıkıldı bedesten, han, İskenderun.

Çay mahallesinin tanıyamazsın.
Nereleler his olmuş, inanamazsın.
Bu nasıl bir afet, anlayamazsın.
Ağardı ışığı, tan İskenderun.

Hasletî görünce düştü ateşe.
Yürek buruk buruk, kalmadı neşe.
Artçılar geliyor şimdi, peş peşe.
Ağladı İstanbul, Van, İskenderun.
(22/ 02/ 2023)

17. Kırıkhan'ı Dayanamazsın (Erol Çelik/ Hasletî)

Deprem vurmuş, hışı çıkmış her yerin.
Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın.
Şekli şemali değişmiş şehrin.
Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın.

Kimi evler sanki yere gömülmüş.
Kimisinin kolonları bürünmüş.
Kimisine sahte duvar örülmüş.
Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın.

Göçüğün altından geliyor sesler.
Belki de bitiyor, o son nefesler.
Düştü Ocaklara yangın, ateşler.
Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın.

Gece dört yirmide, uykular böldü.
Sallandı yıkıldı, ölenler öldü.
Kimi kendi enkazına, gömüldü.
Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın.

Yıkığın başında ateş yanıyor.
Herkes gelmiş, ailesini arıyor.
Hasletî yem gördüm içim kanıyor.
Görme Kırıkhan'ı dayanamazsın.
(21/02/2023)

18. Depremden Sonra (Erol Çelik /Hasletî)

Ne kadar aciz' iz böyle, yer sallandı biz sallandık.
Titredi ovalar dağlar, yer sallandı, biz sallandık.

Demirlerden duvarlar yaptık, kapıları çelik kapı.
Taktirine direnmedi, yıkıldı dediği yapı.

Dileriz enkazda ölen, imanlılar oldu şehit.
Allah'a hesap verecek, binadan çalan müteahhit.

Kaynadı yer, ışıdı gök, oldu kuvvetli zelzele.
Herkes can derdine düştü, evlere düştü velvele.

Hasletî'yem dizlerimin, bağı koptu eserdeyim.
Afet vurdu, ölen öldü, hala her gün kederdeyim.
(12/03/2023)

19. 2023'ün 6 Şubat Gecesi (Erol Çelik/ Hasletî)

“Doç. Dr. Hüseyin Kürşat Türkan hocamın yaşadıklarını, olayları bir nebze olsun şiirle anlatmak istedik.”

İki bin yirmi üç, altı şubatı.
Vurdu deprem, karlı dağlar sallandı.
Haneler yıkıldı, binalar battı.
Ölen öldü kalan, sağlar sallandı.

Abdurrahman Uyar çağırıldı çaya.
Dedi ki burada kal, geç oldu baya.
Binamızın ucu denk geldi faya
Dördü yirmi geç, faylar sallandı.

Hayal gibi, sağa sola bakıştım.
Bina çöktü, kanepeye sıkıştım.
Millet yardım etti, enkazdan çıktım.
Sanki zaman durdu, aylar sallandı.

Abdurrahman hocam, sesini aldım.
Çok sevindim, bir an uçuyom sandım.
Zahide'm, Kültigin, dedim uyandım.
Betonlar kırıldı, saylar sallandı.

Bir nebze ayrıldım, kederden gamdan
İyi haber aldım, kardeş, anamdan.
Can kurtaran sesi gelir her yandan.
Ağaçlar yarıldı, dallar sallandı.

Hocam diyor, geçiyorum özümden.
Sen de ölecektin benim yüzümden.
Deme hocam asla, dönmem sözümden.
Körfezde köprüler, yollar sallandı.

Böylesi felaket gelmez akıla.
Kalem tutan eller, değdi çakıla.
Enkazdan çıkanlar, yana, yakıla.
Kırıldı ayaklar, kollar sallandı.

Dostlarım aramış, telaş etmişler.
Hüseyin Kürşat'tan ümit kesmişler.
Teşekkür ederim, değer vermişler.
Çok şükür menevşe, güller sallandı.

Melekler yetişti imdadımıza.
Rabbim bağışladı evladımıza.
Devam edeceğiz, muradımıza.
Güzel yurdumuzda iller sallandı.

Yolda hastalanmış, unutmuyacam.
Ah! Nedim Bakırcı, sevgili hocam.
Kürşat'tan haber yok, ben ne yapacam.
Ocaklarda yanan küller sallandı.

Halil Altay Göde hocam telaşta.
Depremde akıllar kalmıyor başta.
Bu depremin artçıları revaçta.
Her an dua eden diller sallandı.

İskenderun çalkalandı katlandı.
Birçok bina birbirine yaslandı.
Hasletî de on yaş daha yaşlandı.
Sazım suskun ama, teller sallandı.
(05/ 03/ 2022)

20. N olur? (Erol Çelik/ Hasletî)

Yıkılmış her taraf, virane olmuş.
Bağların üstünde, bağ olsa n olur?
Laleler, sümbüller, menekşe solmuş.
Dağların üstünde dağ olsa n olur?

Şikâyet olmasın, bizimkisi naz.
Kül olmuş binalar, her taraf enkaz.
Dilerim bilinir, ilahi ikaz.
Ölen öldü kalan, sağ olsa n olur?

Kul aciz ne bilsin hayatı hayal.
Şedit depremlerden hisse al, pay al.
Çok ileri gitme! aklın başa al!
Gözlerin kan çanağı olsa n olur?

Hiç kimse kıyar mı? O şirin cana.
Ne olur dünyayı verseler sana.
Kuru ekmek yeter, bilen insana.
Sofrada bal kaymak, yağ olsa n olur?

Hasletî'yem bu günlerde geçecek.
Tohumları eken tahıl biçecek.
Anlatır sevgiyi, bir tane çiçek.
Deste deste değil, bağ olsa n olur?
(08/03/2023)

21. O Günden Beri (Erol Çelik/ Hasletî)

İçimde bir boşluk, dizlerim titrek.
Depremi olduğu o günden beri.
Çalışamıyorum, ellerim ürkek.
Depremi olduğu o günden beri.

Enkazlar kalkıyor getir farası.
Görme Antakya'yı, görme Maraş'ı.
Saç sakal uzadı bekler tıraşı.
Depremi olduğu o günden beri.

Yol bilmez, hal bilmez, olana sözüm.
İçim buruk buruk, gülmedi yüzüm.
Ne ekmek ne aştı, kalmadı gözüm.
Depremi olduğu o günden beri.

Seyrettim illeri, yandım ha yandım.
Hayaller görüyorum, sanki bunadım.
Ana adım, deprem, artçı soyadım.
Depremi olduğu o günden beri.

Hasletî, oturdum, yere çakıldım.
Kafam gitti zelzeleye takıldım.
Binalar yıkıldı, ben de yıkıldım.
Depremi olduğu o günden beri.
(03/03/2023)

22. Kalmadı (Erol Çelik/ Hasletî)

Deprem vurdu ayağımı elimi.
Ayağa kalkacak halim kalmadı.
Kalkacaktım ağrı tuttu belimi.
Kenardan tutacak elim kalmadı.

Ne çare! Kuvvet yok! Kudret Allah'ın.
Faydası yok ondan ayrı ilahın.
Dua et, göklere erişsin ahın.
Bunu anlatacak dilim kalmadı.

Takatim yok atamadım konumu.
Bir afet var düşünmedim sonumu.
Sersemledim bulamadım yolumu.
Artık yaşayacak İl'im kalmadı.

Gözümle gördüğüm harabe, enkaz.
 İnsan ders almalı, bu büyük ikaz.
 Cenabı Allah'a, eylerim niyaz.
 Kül oldu kap kakak, kilim kalmadı.

Hasletî'yem için için ağlarım.
 Ağlarım da yüreğimi dağlarım.
 Harab oldu mor sümbüllü bağlarım.
 Bahçede bakacak gülüm kalmadı.
 (21/ 02/2023)

23. Allah Diyenler (Erol Çelik/ Hasletî)

Depremi siyaset içine koyup.
 Yiye dursun, birbirini yiyenler.
 Nemalanmak isteyene çok ayıp.
 Küllerinden doğar, Allah diyenler.

Bir gün hazan bitip, bahar gelecek.
 Türlü tevir yeşil çimen bitecek.
 Telaş etme gardaş, bu da geçecek.
 Yağmur gibi yağar Allah diyenler.

Yaralar sarılır deprem yerinde.
 Enkazlar kalkıyor yara derinde.
 Yaşayanın acısı var serinde.
 Yaraları sarar, Allah diyenler.

Deprem vurdu güneydeki illeri.
 Tüm ümmetin dua eder dilleri.
 Unutamam Kabe'deki elleri.
 Yardımları saçar, Allah diyenler.

Hasletî'yem sevap, Allah katında.
 Bu zillet, kulların, kabahatın da.
 Zafer bu ümmetin, hissiyatın da.
 Gönülleri açar, Allah diyenler.
 (23/02/2021)

24. Mâni Atışması (Erol Çelik/ Hasletî)

Annem
 Armut dalda, dal yerde.
 Bülbül ötmez her yerde.
 Deprem bir pençe vurdu.
 Her birimiz bir yerde
 Erol
 Armut düşer dibine.
 Arif bakar tipine.
 Ömrümüz bağlı kalmış.
 Ecel denen ipine.
 Annem
 Armudu taşıyalım,
 Dibinde kışlıyalım.
 Yavrularım dağıldı.

Duaya başlayalım.
Erol
Armutun dalı çıtır.
Yazarım iki satır.
Çok üşüyorum anne.
Beni koynunda yatır.
Annem
Armut dalda sapsarı.
Deprem vurmuş naçarı.
Ecel vakti gelmişse.
Yok bu işin kaçarı.
Erol
Armut armuda bakar.
Enkaz burdan zor kalkar.
Umutlar tükenmiyor.
Kalpler Allah'a bakar.
Annem
Getir armut keselim.
Canlar Allah'a teslim.
Her işinde hayır var.
Yaradandır tesellim.
Erol
Armut suya düşerse.
Düz giden döndü terse.
Depremzede duacı.
Yardım eden, herkese.
(16/02/2023)

25. Suna Yenge (Erol Çelik/ Hasletî)

Taktiri böyleymiş, boynumuz yerde.
Rabbim sabır versin, ah! Suna yenge.

Mevlam düşürmesin dermansız derde.
Şahadet yüceymiş, vah! Suna Yenge.

Duyunca içimde, koptu tellerim.
Duadır her an, okur dillerim.
Arayamaz yana düştü ellerim.
Rabbim sabır versin, Ah! Suna Yenge.

Göçtü evimizin, kolon direği.
Çaresiz ağlıyor enkaz küreği.
Acısı bitmiyor ana yüreği.
Rabbim sabır versin, Ah! Suna Yenge.

İhsan amca, kızın gelir yanına.
Allah kefil şehitlerin canına.
Şahadet bu, bakmam elin zannına.
Rabbim sabır versin, ah! Suna Yenge.

Antakya bölgesi ovalık, dağlık.
Yıkılmış binalar, geliyor çığlık.
Yardım edenlerin eline sağlık.
Rabbim sabır versin, ah! Suna Yenge.

Hasletî'yem duydum bende ağlarım.
Aklıma geliyor gençlik çağlarım.
Senin ile karaları bağlarım.
Rabbim sabır versin, ah! Suna Yenge.
(15/02/2023)

26. Darda Kalana (Erol Çelik)

Saat dört yirmide kötü sallandık.
Yardım et yarabbi darda kalana.
Sanki bir kıyamet kopuyor sandık.
Yardım et yarabbi darda kalana.

Rabbim kullarına vermiş, müddeti.
Evden kaçtık, bulduk biraz mühleti.
Yedi virgül sekizmiş, şiddeti.
Yardım et yarabbi darda kalana.

Pazarcık merkezden çıktı patladı.
Hatay, Maraş Malatya'yı salladı.
Gaziantep, Kayseri'ye yolladı.
Yardım et yarabbi darda kalana.

Diyarbakır yandı, Urfa perişan.
Hatay'a geliyor yardıma koşan.
Bu millet cesurdur dağları aşan.
Yardım et yarabbi darda kalana.

Depremde, canlılardan kurulmuş pazar.
Beton yığınları oluyor mezar.
Artçılar geliyor, gazeteler yazar.
Yardım et yarabbi darda kalana.

Paramparça İskenderun limanı.
Günlerdir sürüyor yangın dumanı.
Afet büyük, çeken çeker amanı.
Yardım et yarabbi darda kalana.

Gece çok salladı, gündüz gerildi.
Yıkılmayan yerler, yere serildi.
Ağaçlar yıkıldı, yollar bürüdü.
Yardım et yarabbi dara kalana.

Yardım konvoyları dağları aştı.
Bir alan beş aldı, yardımlar taşı.
Can pazarı kaçan kaçtı ulaştı.
Yardım et yarabbi dara kalana.

Hasletî'yem yoruldum tersim döndü.
Bilmediğim nice ocaklar söndü.
Altı şubat unutulmaz bir gündü.
Yardım et yarabbi darda kalana.
(06/02/2023)

27. İyi Ki (Erol Çelik/ Hasletî)

Yardım tırlarını gördüm ağladım.
İyi ki bu vatanın evladım ben
Duygulandım yüreğimi dağladım.
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Anadolu birlik olmuş tek yürek.
Kimisi enkazda elinde kürek.
Çocuklar çok korkmuş, çadırda ürkek.
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Aksaray'dan gelmiş çorba pişirir
Malazgirt'ten çay şekeri getirir.
Bursa koşar, battaniye yetirir.
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Konya büyük şehir seferber oldu.
Ankara, İstanbul Hatay'a doldu.
Bütün erzak geldi her şey çok boldu.
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Samsun Tokat, Sivas yardım ettiler.
Enkazın başında yorgun yattılar.
Ümitler bitmedi, onlar bittiler.
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Ordu, Giresun'u Trabzon, Rize.
Bir yardım bekledik, çıktı bin yüze.
Allah'ın izniyle çıkacak düze.
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Karst'an çıkmış yola yoldaşı için.
Azerbaycan ağlar gardaşı için.

Ağlayan gözler var, candaşı için
İyi ki bu vatanın evladım ben.

Hasletî sallandık İskenderun'da.
Bugün de bir olduk, elbet yarın da.
Dualarım çaresini darında.
İyi ki bu vatanın evladım ben.
(10/02/2023)

28. Yandık Bir Türü (Erol Çelik/Hasletî)

Afet'i bilmedik, hırçın yaşadık.
Kendi kendimizi, saldık bir türü.
Dünyalık derdiyle, daireler yaptık.
Rezidanslar satın, aldık bir türü.

Yerin çatlağından, geliyor darbe.
Yıkıldı binalar oldu, harabe.
Secdeye kapandık, yalvardık Rab' be.
Beş vakit namazı, kıldık bir türü.

Üst baş jilet gibi, asla yama yok.
Zarlar kırık geldi, altta dama yok.
Ceplerde para çok, evde mama yok.
Zengin fakir, aynı olduk bir türlü.

Gam olmaz, insana kulluk var iken.
Dara düştü hayat, yolluk var iken
İki yüz metrede, bolluk iken,
Üç metre çadıra, sığırdık bir türlü.

Gece yarısında geldi ansızın.
Korkuları arşa çıktı dinsizin.
Hasletî der, umurunda mı gamsızın?
Ağladık bir türlü, yandık bir türlü.
(13/02/2023)

29. Hasret (Mehmet Köse/Kara Hoca)

Deprem vurdu ilimizi
Sürdü gurbet ele doğru
Kırdı kanat kolumuzu
Derdi gurbet ele doğru

Düştü yolum gurbet ele
Yanar oldum hasret ile
Garipleri saran çile
Gerdi gurbet ele doğru

Baktım biraz sağa sola
Yörün dedi çıktık yola
Ta Urfa'da aldık mola
Vardı gurbet ele doğru

Bu ayrılık beni yordu
Dağıttı dostları gardı

Hasreti sinemi sardı
Vurdu gurbet ele doğru

Kara Hoca'm elem dolu
Dostlarımı özler solu
Kimi Bursa kimi Bolu
Girdi gurbet ele doğru
(08 / 04 / 2023)

30. Eyvallah! (Erol Çelik/Hasletî)

Sağ elim kalbimin üstünde durur
Gelene geçene, dedim eyvallah!
Öfke kayıp oldu, perişan gurur.
Gölünü açana, dedim eyvallah!

Kul olmak, kolay mı? Hangini yazak.
Şeytan köşelerde kuruyor tuzak.
Dilerim günahattan kalayım uzak.
Günahattan kaçana, derim eyvallah!

Uzakta arama hepsi sen de.
Yaratandan gayrı yoktur alemde.
Herkes çile çeker kullar elem de.
Gülücük saçana, dedim eyvallah!

Aşk ister bağında bülbüller öte.
Kanaat olmazsa Kime! Ne yete.
Dünyanın gamından derdinden öte.
Kuş gibi uçana dedim eyvallah!

Hasletî içinde, güzelliği bulup.
Yüreği coşana bulunmaz kalıp
Dostun kapısından, rızayı alıp
Bade'yi içene dedim eyvallah!
(06/03/2023)

31. Zalım Deprem (Mehmet Köse/ Kara Hoca)

Dört on yedi geldi nerden
Uykulardan bizar olduk
Yüce rabbim dürttü yerden
Dış Kapıyı süzer olduk

Tufan koptu aman aman
Ayaz boran hallar yaman
Sanki bir kıyamet taman
Yere düştük yüzer olduk

Öyle sallar yedi katı
Dört beş metre doğu batı
Halay çeker kara çatı
Gözlerimiz büzer olduk

Yollar enkaz sağı solu
Arabalar hasta dolu
Beş saatte bulduk yolu
Şu yol bu yol nazar olduk

Hastanede yıkılmış bak
Duvarları sökülmüş bak
Sıvaları dökülmüş bak
Hastaneden uzar olduk

Kara hocam çıktık yola
Nurdağı'nda aldık mola
Telefonla sağa sola
Hastane gezer olduk
(10/02/ 2023)

32. Bu Bayram (Adnan Önder)

Yıkıldı virane oldu yuvamız
Belli ki mahşere kaldı davamız
Ocağımız söndü pişmez tavamız
Bu bayram işimiz zor oldu Gardaş

Dağıldık her biri başka bir yerde
Bin bir düşünceler dolaşır serde
Bu hasretlik bizi düşürdü derde
Yandı yüreğimiz kor oldu Gardaş

Sevgi saygı bitti çalan çalana
Haram nedir bilmez alan alana
Kim yardım ediyor darda kalana
Gören gözlerimiz kör oldu Gardaş

Ne sağlamı kaldı ne de topalı
Ezrail kol gezer eli sopalı
Her nerye gitsen yollar kapalı
Kapandı önümüz sur oldu Gardaş

Önderî'yim hesap eve uymuyor
Her kime çağırısam sesim duymuyor
Tükendi gücümüz yiyen doymuyor
Değişti hesaplar kur oldu Gardaş
(19/04 /2023)
